

1 Uskonnon ulottuvuudet ja jumalakäsitykset

Sivut 10–17

Johdattavat kysymykset

- Mitä uskonto on?
- Mitä pyhä ja pyhyys ovat?
- Millaisia käsityksiä jumalista uskonnoissa on?
- Millaisia riittejä uskonnoissa on?

Pyhän käsite

- olennainen uskonnon piirre
- pyhä eli sakraali ja maallinen eli profaani erotetaan toisistaan
- sacrum (pyhä) = erilleen asetettu, muusta joukosta irrotettu, jokin erityinen
- pyhyys uskonnollinen kokemus
- pyhän arvon voi saada esim. Ihminen, eläin, kirja, paikka, rakennus, esine, tapahtuma

Uskonnon ulottuvuudet

a) tiedollinen ulottuvuus

esim. uskonnon opetukset jumalasta ja pyhästä

b) tunneulottuvuus

esim. pyhyiden, pelon tai ilon kokemukset

c) sosiaalisuus eli yhteisöllisyys

esim. yhdessä rukoilu, yhteisöön kuuluminen

d) toiminnallisuus

esim. riitit ja rituaalit

e) kulttuurinen ulottuvuus

esim. taide ja arkkitehtuuri

Myytit

- vertauskuvallinen kertomus, joka vastaa elämän suuriin kysymyksiin
- heijastavat yhteisön arvoja ja toimivat esikuvina
- selittävät esimerkiksi maailman synnyn, pahan alkuperän, sankarien merkityksen yhteisölle ja maailmanlopun tapahtumat
- kuuluvat usein laajempaan jumaltarustoon eli mytologiaan

Uskonnollinen kieli ja käsitteet

- tuonpuoleista ilmennetään vertauskuvoin ja symbolein
- symbolien lukutaito osa uskontojen tuntemista
- uskonnollinen kieli on usein kokemusten kuvaamista ja lähellä runoutta
- uskonnoilla oma käsitteistönsä, esim. synti, sovitus, pelastus, kadotus, armo, jälleensyntyminen, sielu

Riitit uskonnoissa

- luovat yhteisöllisyyttä
- edustavat uskonnon toiminnallista ulottuvuutta
- siirtävät uskonnollisia tapoja sukupolvelta toiselle
- 'elettyä uskontoa'
- liittävät uskonnon ihmisen elämänkaareen

Riittien lajeja

a) siirtymäriitit

- yksilö siirtyy asemasta toiseen
- esim. häät, munkkivihkimys

b) kriisiriitit

- suoritetaan, kun yhteisöä kohtaa onnettomuus tai ongelma
- esim. hautajaiset

c) kalendaaririitit

- ajallisesti toistuvia uskonnollisia tapahtumia
- esim. vuosittaiset uskonnolliset juhlat kuten kristillinen joulu, islamilaisen paastokuukauden päätösjuhla

Uskontojen jumalakäsitykset

Teismi

- uskoa jonkinlaisen jumaluuden olemassaoloon
- uskoa tuonpuoleisuuteen

Ateismi

- ajatus, ettei jumaluutta ole

Monoteismi

- uskoa, että on olemassa vain yksi jumala
- esim. juutalaisuus, kristinusko, islam

Polyteismi

- uskon moniin jumaliin
- esim. hindulaisuus

Panteismi

- uskoa, että jumaluus ei ole persoonallista, vaan sitä voi olla kaikkialla
- esim. shintolaisuus

Monolatria

- hyväksytään useiden jumalien olemassaolo, mutta palvonta keskitetään vain yhteen jumalaan
- esiintyy esim. Intiassa

Keskeiset käsitteet

- transsendenssi
- eletty uskonto
- pyhä
- myytti
- monoteismi
- polyteismi
- panteismi
- siirtymäriitti
- kalendaaririitti
- kriisiriitti

